

Iblu **Pepa, Iblu ezoqam-te**

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zu Klisten ezoqam-té ginø-peaomém. Nginik Zu bawan-ak, iz nøme, Iblu ezoqam zø-akhaemám. Zapa ndógo, ndigu Iblu manqat ndømanqatám.

Ni kopømba mbaín uni tizi:nøten, gekha ezoqām ndego, nqanek pepa gepeawam. Ezoqa nøme āv gini-mataváp nqægo: Pol ategó. Geté ni ùni zi:nøtenák.

Nqanek pepa-qa manqat, taqa yaq-te nqáneq qanegó: Bugukhokhof khøuwa, Mbumbukiam nakhoa ndømboqoá, ezoqa te-te āv kindizav. Ta nakhoa nqáneq qagoám: Ezoqa Mozes-qá guguna manqat bembopáev, neka Mbumbukiam-te sòvakha gigiap bembō-løvusam. Geté ta mokho-te ndógo, ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te uni tí:egeiegei-ez. Geté ndakin, Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá. Yesu genanim neka teqa kouk vøwa, nakhoa nqáneq, Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa te:-evøzam. Nakhoa nøme mbaín. Yesu ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé. Ndego Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyá neka ni zapaya oskia vøguligulimatun. Yaq nakémbá, ni awenege nakhoa bizi-ivøvé, neka Yesu uni bizi:-unimanqatinim.

Keliso ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde:go

¹ Ibugukhokhof, Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapa-za, manqat, manqa vevezam ezoqam mokho-té genøzø-manqatám. Khøuwa vinivinimbá neka nakhoa vinivinimbá. ² Geté ndakin vaev khøuwa-te, ndego ni ekeza Yo mokho-té ginindu-manqatám. Yan neka manqei-qape, Mbumbukiam te mokho-te ndégo tenø-khakheinám neka āv gene-veatáv nqægo: Gigiap ate ndægo, ndégo téndáp. ³ Ndego Yo, Mbumbukiam-qá waev mo:gamewáp, neka ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde:go. Gigiap ate ndægo, ndégo tegeawát. Ekeza manqat bazaføgakh-qapé genegeawát. Ezoqam-qa manqa-zapazapa sunguzam nonqo, nakhoa gumu-mboqoa, yaq yan manqei-te nqo:go, Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam.

Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime:løvúb

⁴ Ndego Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime:løvúb. Iz ndøgo gendap, kandamba tantáv. Av taoká, av enzol ezoqam, iz ndøzømbe:go. ⁵ Gê, Mbumbukiam enzol ezoqa kopo, manqat møndømbó-ein, av nqægo, “Qo nogē yō. No nqægo khaiya, nøtaqa-qave-ēn”? O gê, ndego enzol ezoqam kopo-qa yaq-te, møndæ-ein, av nqægo, “No tegē eve nōgoāt,

neka ndego nogē yo ndōgoāt”?
 Av taoká. ⁶ Geté Mbumbukiam ekeza yo-khøuwa,
 manqei-qape-te gendo-khofotav, ndego āv gene-
 eín nqægo,

“Mbumbukiam-gi enzol ezoqam ate ndi:gu,
 bèmbovizáp, ndego.”

⁷ Geté enzol ezoqam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa
 Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam,
 andé khamøe me me:khofotumatún.
 Nakhamas-té.

Ndigu tegi sasae ezoqam,
 andé gøina wageap me me:gó.”

⁸ Geté Mbumbukiam ekeza Yo, āv gembøe-eín
 nqægo,

“Mbumbúkiam!
 Qoqa megeat matev, oskia ndógoát. Miavmiáv.
 Qo ezoqa matev eqeieqeí qozømbe-kawaeqát.”

⁹ Qo poev, matev eqeieqeí-té qaqaqó.

Geté manqa-zapa matanam matev, qo
 qòsanqawé.

Mbumbúkiam!

Yaq nakémbá, qoge Mbumbukiam, qo oil
 qamboqóuz,

iz kandambaqape neka khanakhanakh vøqā-
 etoam.

Ndøgo ùnime:-løvú, av qogi qafuap gi-upøgim.

¹⁰ Mbumbukiam-qa Manqat, Keliso-qa yaq-te,
 nøme āv qane-eín nqægo,

“Evézøza!

Ibugukhokhof, manqei-qape-qa zapa, qo
 qové,

neka yan qakeza zenda voqotē-khakheinam.

11 Yan neka manqei-qape, ndømø-navøém.
Andé ndabua pakha me mé:mbevøém.
Geté qo oskia qógót.

12 Yan neka manqei-qape,
andé ndabua me qoté-putøgím
neka andé ndabua khavim-us me qoté-enénd.
Geté qo qakezan, qó-enendák,
neka qoqa yage, gemø-navøemák.”

13 Neka, gê, Mbumbukiam ekeza enzol ezoqa
nøme, møndømbó-ein, av nqægo,
“Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.”?
Av taoká. Mbumbukiam nqanek manqat, ekeza
yo mba mbo-eín.

14 Yaq gê, enzol ezoqam, ndigu gekhâm? Ndigu
nqová. Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún, ndego
ezoqa tøkeam-qa vøndō-khofosumatun, ndigu
khandi miavmiav tindapem.

2

*Ni ndizi-soqoén, Keliso-qa khandi etoam matev
tizi-sanqawem*

1 Unimanqatín. Keliso enzol ezoqam
ùnime:-løvúb. Yaq nakémbá, ni unimanqatin
manqat, føgøføgakh bizigeawát, ni qazi-ewagam.
Soqain ndøgo, tizi-køombam. 2 Manqat ndøgo,
Mbumbukiam enzol ezoqam mokho-te, nigi
atanakha-zapazapa-za gezø-ein, ndøgo føgákh.

Yaq gekha ezoqām ndigu, gimøkuimam, neka o-mba ndapeav vōgoam, ndigu yaq-fia mōndapém, av Mbumbukiam ge:-ein. ³ Ndigu yaq-fia soqaqape gindapem, ndigu nqanek manqat paeveav qagoam, yaq ge zô, ndozo-matavap, ni yaq-fia soqaqape zimø-ndapemāk, ni Kelisoqa matev tizi-sanqawem, ndego ni ge:khandi:n? Av taoká. Yaq-fia nqosøgeap kandambá tizimø-ndapem. Nqanek khandi:nat matev-qa yaq-te, bugukhokhof Evezøza ekeza me:manqatám, yaq ndigu ezoqam, gimbo-ewagam, ni-te vō-unimanqatintam. ⁴ Manqat ndøgo, gimanqatam, Mumbukiam mōndø-unimanqatintám. Matev makhamakha neka umingiap matev vinivinimbá gene-unimanqatintám. Neka ndego até Nqova Mbomambaqape-qá matev mokho-té-a, vō-unimanqatintam, ndøgo ezoqa ndezø-etoam, av ekeza poev ndægo.

Yesu ni khandi etoam nonqo ge-ezoqam-ev

⁵ Manqei-qape ndakinak, taqa yaq-te ni nqazi-manqate, ndøgo megemege-te to:fakhan, Mbumbukiam ambá av nqægo, enzol ezoqam-qā zenda-tē genøvē, tiokawaeztat. ⁶ Av taoká. Geté Mbumbukiam-qa Manqat-te, ezoqa nøme āv gene-ein nqægo,
“Mbumbúkiam! Manqei-qape ezoqam, gigiap-qapé mbá.

Yaq gekha zapâ, qo ndego ndoqombo-matavap?
Neka gekha zapâ, qo ezoqam-ge yo ndoqombo-keoge?

⁷ Qo ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qá mokho-té qonøvé.

Geté vaev-te, qo mðqo-eqeiú, iz neka megeat matev ande kawa ezoqam-qa wawaq me voqombō-etoam.

⁸ Neka gigiap ate ndægo, te mokho-te voqotūve.”

Mbumbukiam gigiap ate ndægo, te mokho-te gu:ve, ndego gigiap kopo løvuiáv. Geté unimanqátín. Ndakin, ni kopømba mbaín, tiziqeivím av nqægo, gigiap ate nqægo, te mokho-té qanuvē. ⁹ Geté ndøgo tiziqeiví. Yesu, ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qa mokho-te gu:goam, ndego Mbumbukiam kawa ezoqam-qa wawaq, iz neka vizap matev mbo-etoám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ewaqape-te, kuku mbogoám, yaq Yesu ni nonqo vønanim.

¹⁰ Mbumbukiam, te mokho-te neka te zapaya gigiap ate nqægo nqago, ndego nakhei kopoav ituza-qa ndøgoám, ndigu te namba yage eqeieqei bemøndapem. Yaq nakémbá, ndego āv qambøepøovám nqægo: Ekeza Yo, nqosøgeap bendáp, yaq ta mokho-te ndøgo, ndego bemø-unimanqatin-khandi-etoam-ezoqam-ev. ¹¹ Ndego ezoqam, ndego ezoqa manqa-zapa-te ndesungutøzat, neka ndigu ezoqam, ndego ndesungutøzat, ndigu Eve kopó. Yaq nakémbá, ndego mivi mbaín. Geté ndigu namba-qaniap zø-akhayám. ¹² Ndego Mbumbukiam-te, āv gene-eín nqægo, “Nogi namba-qaniap, qoqá yaq-té qaté-zømesimát. No tiqa wambap-te, qoqa iz nó-eqatát. Ouv qaqayam-ús.”

13 Neka manqat nøme ge-ein, nqáneq,
 “No Mbumbukiam-te mbá qatø-vintambát.”
 Neka nøme nqáneq,
 “Nqáe! No nqáneq. Neka nakheis, Mbumbukiam
 genø-etoam ngínik.”

14 Ni manqei-qape ezoqam, kha-ús neka kouk-ús. Yaq nakémbá, até ndegó-a, vømø-kha-us-ev neka vømø-kouk-us-ev. Tene-ezoqam-év ndógo, ndego tenanim, yaq teqa løvøte mokho-te, ndego nqova soqaqape gèngiú, ndego løvøte-qa bazaføgakh ndømbogo, 15 neka gekha ezoqām ndigu, tiqa yage-te ate ndægo, løvøte-qa møe mokho-te gu:goam, vønqovotāz. 16 Ndego ambá av nqægo, enzol ezoqam-qa ndøgeavūn. Ndøgo bavokho-qapé. Geté ndego niqa ndøgeavún, ni Eibleem-gi zi nqazigu. 17 Yaq nakémbá, ndego bè-ezoqam-év, matev ate ndægo, neka niqa betēqeivi, ni tegi emekheis nqazigu. Yaq ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndógoát, tanakh-matev-ús neka ndaføyamba-qapé, neka ekeza kha Mbumbukiam-te, ande etoam matev me vøe-nqonqotāv, yaq Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa vøzømbé-evøzām. 18 Yaq nakémbá, ndego ekezan gepotonumam, khamasim-te gewanimam, ndego kopømbaqapé, ni giní-tøkeát, ni khamasim-te tizimø-wanimat.

3

Yesu gò:megeát, Mozes gèpðev

¹ Yaq nakémbá, nogi Klisten nõfuap, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, ndego gezø-akha, ni namba tegi ezoqam sa tizimu-goat, zo Yesu mba mbomataváp, ndego Mbumbukiam-ge u-anem neka iziz ezoqam kandambaqape, teqa yaq-te ni ezoqa nqazi:-zømesim. ² Ndego sasae ndaføyamba-qape mbogoám, te-te ndego, geveatav, ate av-té, Mozes Izlael bawan mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi:goam, sasae ndaføyamba-qape ge:goam. ³ Gekha ezoqām ndego, khoev tewev, vizap kandambaqape teqa ndégo tøgó, ambá ndøgo, khoev-qa ndøgō. Yaq nakémbá, vizap kandambaqape Yesu-qa ndøgó, ambá av nqægo, Mozes-qa ndøgō. Zapa ndøgo, khoev ndégo tewév. ⁴ Gekha khøev ndøgo, ndøpuate, ezoqa ndøpuán. Geté gigiap ate nqægo, Mbumbukiam ndøkhlakheinám. ⁵ Unimanqatín. Mozes Izlael ezoqam mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi:goam, sasae ndaføyamba-qape ndøgoám. Teqa sasae andé nqovønqova me me:goám, ta matev-qa yaq-te, vaev-te qafakhan, ndøgo ezoqa ndakin ndi:zømesimit. ⁶ Geté Keliso, ndego viní. Ndego khoev Eve-gé Yó. Ta khoev ndøgo, ekeza khoév. Yaq ndego egeieqei mbokeogé. Nqanek khoev ní, ni kha føgakh-mba tizi-waniapat neka niqa vintønat matev Keliso-te, taqa yaq-te ni nqazi:-khambuvap, bazaføgakh-us vizimbó-geatāt.

Gekha ezoqām ndigu, unimanqatinteav ndigu, ndigu kopømba mbain, pusup manqei-te timø-oz

7 Yaq nakémbá, Nqova Mbomambaqape, āv gene-manqaté nqǎego,
 “Zo nqǎego khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,

8 zo sa ndøføgàkhæz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:goam,
 ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisan-qawam
 neka ndego khamasim-te vø-aumam,
 ta khøuwa-te ndøgo, leg-av manqei-te giyageapam.”

9 Taqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-manqaté nqǎego,

“Ndigu no khamasim-té ginø-ambumám, oskiá ndøgo, noqa matev giqevivam, no viav foti leg-av manqei-te qazø-kewagam.

10 Yaq no qaqa nøqavigát ti-te.

Yaq no āv qate-eín nqǎego,

‘Tiqa matavap-te, oskia ndøyoniáp. Noqa nakhoa ndøgo, no ituza-qa qazøgoam, ndigu qeiviáv.’

11 Yaq noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqǎego,

‘Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin.’ ”

12 Nøfuap! Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo mokho-te, ezoqa nøme tisapi:z neka unimanqatin matev vø-ivøvēm neka khandi Mbumbukiam, zita vøe-wuowēm. ¹³ Geté zo khøuwa ate tæpavpavemat, ndøgo Mbumbukiam “Nqǎego khaiya” ndembo-akhayam, zita

ndøtøpøzú, yaqyaq-a. Soqain ndøgo, manqa-zapazapa zo ezoqa nøme tøtubam, yaq vozó-føgakhæz.

¹⁴ Ni Kelisó namba zi:tøkuaném, ni unimanqatin matev, av bugukhokhof qazi:ndapem, føgøføgakh tizimbo-geageapat, atema vaev-te.

¹⁵ Ni miziqeivím. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,
zo sa ndøføgàkhæz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:goam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisanqawam.”

¹⁶ Gê, gekha ezoqâm ndigu, ndigu Mbumbukiam-qa manqa wag giyogem, yaq vøsanqawam? Ezoqa ndígu, Mozes mokhote, Izip manqei-te gindu-fakhaz. ¹⁷ Neka gê, gekha ezoqâm ndigu, Mbumbukiam viav foti qaqa qambogoam ti-te? Ezoqa ndígu, manqa-zapazapa gigoam, neka leg-av manqei-te, løvøte vøqeivam. ¹⁸ Mbumbukiam manqa mbusa geve, av nqægo, “Ndigu gē-ozāk, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin,” yaq gê, ndego gekha ezoqâm mé:manqatam? Ndígu tené-manqatam, ndigu teqa manqat gisanqawam. ¹⁹ Nqanek emanqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Ndigu ta manqei-te ndøgo, ma Mbumbukiam amba pusup tezø-etaomin, oneav ta zapaya ndøgo tinigóám: Ndigu unimanqatinteáv.

4

Ni Mbumbukiam-gi ezoqam, pusa zimøtá

¹ Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam geve, ezoqa teqa pusup manqei-te ti-oz, ndøgo zua ndøgó. Yaq nakémbá. Ni aiyáv qabizigú. Soqain ndøgo, zo ezoqa nøme nakhoa tøzøte-busøtøvem, neka oneav vozógoāt, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. ² Até ní-a, ni nqanek manqat mbomambaqape mīziyogém, av ndigu gi:yogem. Geté ti-te ndigu, nqanek manqat ambá av nqægo, møndøzø-tøkē. Zapa ndøgo, ndigu unimanqatin-teáv. ³ Ni nqazi-unimanqatinat, ni Mbumbukiam-qa pusup manqei-te, ndizimø-ón. Geté tiqa yaq-te, ndigu unimanqatinteav gigoam, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo,

“Noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqægo,

‘Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin.’ ”

Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo, teqa sasae qamømbo-navøem, manqei-qape gekhakheinummat, neka ekezan pusa vøta, ta sasae-te ndøgo.

⁴ Mbumbukiam manqei-qape gekhakheynam, yaq khøuwa seven qandap, ta khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Khøuwa seven qandap, yaq Mbumbukiam pusa ndøtá, sasae ate ndægo gumukhou.” ⁵ Geté ta manqat-te ndøgo, bugukhokhof qaziqeivim, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, “Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup

tæzømbe-etoamin.” ⁶ Nqanek manqa mbusa, Mbumbukiam ezoqam-te geve, pusup manqei-te timø-oz, ndøgo zua ndøgó. Geté ndigu ezoqam, nqanek manqat mbomambaqape bugukhokhof gi-ewagam, ndigu oneáv. Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa manqat, o-mba ndapeáv. ⁷ Yaq nakémbá, Mbumbukiam khøuwa nøme ndözáv, ezoqa timø-oz. Ta khøuwa ndøgo, nqægo khøuwá. Matev ndøgo, leg-av manqei-te qafakhanam, møndømø-navøém. Nupøkhán mbá. Geté vaev-te, até Deivid-a, av qazi:qeivim, taqa yaq-te, āv gene-eín nqægo,
 “Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,
 zo sa ndøføgàkhæz.”

⁸ Zosua ndigu amba pusup tezø-etoamin, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve, yaq Mbumbukiam taqa zita-te, khøuwa nøme ambá gézavák, ezoqa amba pusup tindapemin. ⁹ Yaq nakémbá, pusup khøuwa zua ndøgó, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, ande Sabat khøuwa me tizimø-khantøzem. ¹⁰ Yaq gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa pusup-te temø-on, ndego pusa ndòtá, sasae-te, ate av-té, Mbumbukiam ekeza sasae-te pusa ge:ta. ¹¹ Yaq nakémbá, ni bazaføgakh bizi-asazét, ndøgo pusup manqei-te bizimø-on. Soqaín ndøgo, ni ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa manqat tizi-sanqawem neka nakhoa vizimé-busøtøvem, av ndigu gi:busøtøvem.

¹² Mbumbukiam-qa Manqat, nqakhandí:át neka bazaføgakh-ús. Gekha nakhag kaiya geøvap

yaqyaq-us khobos-qapī ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa khobos mōndōmō-lōvúb. Mbumbukiam-qa Manqat sa tunúmá ndōgo, yaq kha-qa poev matev-a, yaq Nqova-qa poev matev, vōmōqatā. Bazag segé-lōwazét, wema ndu:sōkhofōpit, vōmōkhanāz. Teqa manqat, ezoqam-qa matavap neka poev matev, segé-geveá. ¹³ Unimanqatín. Gigiap ndōgo, Mbumbukiam gekhakheinam, kopo khonōweáv, te-te. Matev ate ndægo, ndego sūgumu-qeiví. Gigiap ate ndægo, bavokhó qanō-fakhaté, teqa bōi-te. Yaq gekha matēv ndōgo, ni nqazi-matanam, ni bīzi:-omōtém.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape

¹⁴ Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam uni kandambaqape-in nigú. Yesú. Mbumbukiam-gé Yó. Ndego yan uni ova-in-té genōqavíg, atema Eve-te vōmōfakhan. Yaq nakémbá, ni unimanqatin matev, até bizigeawát, bazafōgakh-ús, ta unimanqatin matev ndōgo, ni ezoqa nqazi:-zōmesim. ¹⁵ Ngenek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, ndego tanakh matev ndōgó ni-te. Ndego mōndæ-otév, ni manqei-qape ezoqam, ni bazafōgakh khapémbá. Até ndegó-a, khamasim matev ate ndægo, mōndōmōndæ-okhoám, ate av-té, ni-te nqæfakhanam. Geté, unimanqatín. Ndego ekezan, manqa-zapa-qase goneáv. ¹⁶ Yaq nakémbá, ni mōe mbáin. Mbumbukiam-te zíkhanōgím, ma ekeza qonam nonqo-te ndo:qomat. Ndego kuku matev-ús. Yaq

ni tanakh matev neka kuku matev tiziqeivát ndógo, neka tøke matev vizi-ndapemāt, gekha khøuwa-tē ndógo, ni te-te tøke-qa tizi-okhoat.

5

¹ Gekha Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqapē ndego, Mbumbukiam ezoqa ewaqape mokho-te geveatavín, ndego Mbumbukiam-qá sasae ndógoát, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, Mbumbukiam-te søvakha gigiap vóløvusumāt neka etoam matev vógoát. ² Ndego ezoqa nøme-te, matev aiyaiyav-té genøgoatún, ndigu Mbumbukiam-qa manqat uni zøtezateav ndigu neka nakhoa eqeieqei pøpøvumav ndigu. Zapa ndógo, até ndegó-a, bazaføgakh mbain ezoqám. ³ Yaq nakémbá, ndego ambá av nqægo, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa zapaya mbā gene-løvusumatún, geté ndego até ekeza manqa-zapazapa zapayā-ya, vøe-løvusumatun. ⁴ Ezoqa kopømba mbáín, ekeza kha sa te-eqa, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ēv. Geté Mbumbukiam mbo-akhaín, ndego vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-evín, ate av-té, Elon gembøe-akha.

⁵ Yaq Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Até ndegó-a, ndego ambá av nqægo, ekeza kha ge-eqā, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Geté Mbumbukiam mbo-akhá. Ndego āv gembøe-eín nqægo, “Qo nogé yó.

No nqægo khaiya, nòtaqa-qave-én.”

⁶ Neka manqat nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, ndego āv gene-eín nqægo,

“Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógoát. Mi-avmiáv,

Ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ge:goam.”

⁷ Yesu nqanek manqei-qape-te gegoam, ndego Mbumbukiam-te guligulim neka viam ndøgoám. Akhayam-ús neka eiv-ús. Ndego møndæ-otév, Mbumbukiam kopømbaqapé, løvøte-te tekhandi:v. Yaq Mbumbukiam, teqa akhayam møndø-ewág. Zapa ndøgo, ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té gunu:vé. ⁸ Ndego Mbumbukiam-ge Yo ambá genegoám. Geté ndego nqosøgeap sègendapát. Yaq ta nqosøgeap mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa manqa o-mba ndape-qa yaq-te, otevat vøndap. ⁹ Yaq ndego matev ate ndægo gumu-matanam, av Mbumbukiam qambøe-pøovam, ndego gëmø-ezoqam-qá-khandi-miavmiav-zapa-év, gekha ezoqām ndigu, teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape.

¹⁰ Yaq Mbumbukiam ndego ekeza iziz ezoqa kandambaqape vøe-veo, ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape ge:goam.

Ni ande nakhei nqonqon me, sekemba bizigü, niqa Klisten matev-te

¹¹ Yesu gemø-Mbumbukiam-ge-manqa-vevezam-ezoqam-ev, kopømba ande av Melkizedek nde:go, taqa yaq-te, manqat nøme kandambá ndøgo.

Geté, khàpeme:-fògákh, zo teizø-ovøyam. Zapa ndøgo, zoqa yoge matev møndømø-fògákh. ¹² Zo nupøkhán mbá, qazo-Klisten-ezoqam-ez. Yaq ndakin, zo ambá ezoqa nøme zøte-zømesimín. Geté zo zøkezan, ezoqa nøme nqawa bèzøgó, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat-qa zapa betē-zømesim. Zo ambá lou fògøfògakh zologeín. Geté zo tete zua zologé. ¹³ Gekha ezoqām ndego, tete zua ndeloge, ndego nakhasa nqonqonam zua ndøgó neka ndego matev eqeieqei-qa yaq-te otevatéáv. ¹⁴ Geté lou fògøfògakh ti nonqo ndígu tøgó, ndigu gumufisam. Ezoqam av ngi:gu, ekeza matavap, matev eqeieqei-qa yaq-te me:-ometimám. Yaq ndakin ndigu kopømbá, segé-geveatát, gekha matev ndøgo, eqeieqei-a, gekha matev ndøgo, soqain.

6

Aiyáv qabizigú. Soqain ndøgo, Klisten matev-te tizimø-o:an

¹ Ni bizi-apét, Klisten matev-te bizimø-findam. Kopømba mbaín, Klisten matev-qa zapa-qa yaq-te mba, oskia tizi:-manqatat. Neka kopømba mbaín, taqa yaq-te mba, oskia tizi:-manqatat, matev soqøsoqa matanam-te āv khoqoté-qambūq, ndøgo løvøte-te tø-ituqobet, neka Mbumbukiam-te āv khoqoté-unimanqatín. ² Neka kopømba mbaín, ibøkha iz upøgim-qa yaq-te neka zenda awam-qa yaq-te neka løvøte-te khandi:nat-qa yaq-te neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-qa yaq-te mba, oskia tizi:-manqatat, ndøgo ni yaq-fia soqaqape

miav-ak-qape t̄oni-etoam. ³ Geté ni sà bizi-apét, Mbumbukiam tinitak.

⁴ Ezoqa n̄ome ndigu, Mbumbukiam-qa waev mokho-te m̄ondøgoám, neka teqa kuku matev v̄øe-khamasimam, neka Nqova Mbomambaqape v̄øndafem. ⁵ Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, m̄øndæ-khamasimám, neka m̄øndø-qeivím, ndøgo qanimav-qapé. Neka ndigu teqa bazaføgakh-qape m̄øndæz̄otéz, ndøgo vaev-te bavokho-qape t̄ondo-fakhan. ⁶ Geté ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam zita ti:wuowem, kopømba mbain, nqawa toqo-itub, tete nqawa tiqambuz. Ezoqam av ngi:gu, ndigu Mbumbukiam-ge Yo, tae mutui-te, andé nqawá gin̄ø-tøkewém neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi-te v̄øveēm.

⁷ Ezoqa n̄ome, andé manqei egeiegeí. Qæ ndøgo, qalanqavøemin, manqei av nqægo, gèsogín neka avøe gigiap v̄ø-eqain, ti-te ndigu, khæe gikhayam. Ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam matev mbomømboma z̄ømatanamín. ⁸ Geté gekha ezoqām ndigu, ande khæe soqøsoqa me, avøeavøe neka khouwe-khouwe qa-eqain, ndøgo mokho mbain ndøgo, ezoqam av ngi:gu, aiyáv giabigú. Mbumbukiam-qa qaqa, avønín gezófakhán. Yaq vaev khøuwa-te, khæe av nqægo, gésønqotøvém.

⁹ Nøfuap mbomømboma! Ni manqat av nqægo, ambá qeizømbe-manqaté. Geté ni m̄otin̄otén, zo āv taoká, av nqanek khæe soqaqape nqægo. Geté zo zom̄ø-khandí:z. ¹⁰ Mbumbukiam ambá av nqægo, ezoqa soqaqapē. Ndego manqa matev, gembøé-navøemák, sasae ndøgo qazogoat neka

kuku ndøgo, te-te vøzøgoam, zo tegi ezoqam qazozø-tøkeam neka sekemba ndozozø-tøkeet. ¹¹ Niqa poev kandambaqape nqáneq: Zo ezoqa ewaqape, bazaføgakh até vø-asøzú, atema vaev-te. Yaq matev ndøgo, zo ndozoto-taza, tøfakhan, tàbezømbe-unimanqatín. ¹² Soqáin ndøgo, zo baza tøzøpos. Geté tiqá matev zombópavát, ndigu tiqa unimanqatin matev neka bazaføgakh-us waniap mokho-te, matev mbomømboma timøndapem, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve.

Mbumbukiam matev segégo, av manqa mbusa ge:ve

¹³ Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa geve, ndego ekeza iz-té genøvé. Zapa ndøgo, ezoqa kandambaqape nøme mbaín, teqa iz-te manqa mbusa teve. ¹⁴ Ndego Eibleem, āv gembøe-eín nqægo, “No unimanqatín nqataqamanqate. No matev eqeieqei nøtaqá-matanám neka qazi kopoav-qape nøtaqá-etoám.” ¹⁵ Yaq Eibleem sògo-kewagám. Sège-qaqavám, yaq matev ndøgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, vømbō-fakhan. ¹⁶ Ezoqa manqa mbusa gi-aumatun, ndigu ezoqa kandambaqape-qá iz-té ginø-aumatún. Yaq ta matev-te ndøgo, ndigu ekeza manqat gè-unimanqatinimín. Soqáin ndøgo, ezoqa tiqa manqat tiqavotømem. ¹⁷ Até Mbumbukiám-a, manqa mbusa geve, ndego ezoqa zømesim-qa ndøgoám, av nqægo, ndego gembøépayák. Geté ndigu matev unimé:ndapém, av manqa mbusa gezømbeve. Yaq nakémbá, ndego manqa mbusa, ekeza iz-té

genøvé. ¹⁸ Mbumbukiam matev menás gego. Manqat vōmanqatam-a, manqa mbusa vōve. Yaq nqanek matev menas, gé-enendák. Zapa ndōgo, Mbumbukiam kopømba mbaín, meakha manqat temanqatat. Ni av qazi:nøten nqægo, ndōgo ni ezoqam, te-te khandi-qa qazibøin, zita nitøpøzú. Yaq ni kopømbaqapé, niqa vintønát Mbumbukiam-te, føgøføgakh zígeatát. Zapa ndōgo, ni mizi:nøtén, ni matev ndizimø-ndapém, niqa megemege-te ndo:go. ¹⁹ Nqanek nøtenat, andé angølap me me:gó, niqa yage-te. Yaq ni zikøombamák. Geté ni føgøføgakh nigeawát. Ta angølap ndigu, Mbumbukiam-qá khoev mokho-té ginø-ozán, ta kouwat-te ndōgo, ndabua nqo:føleap, ma Mbumbukiam nde:mia. ²⁰ Yesu ni zapaya, ta kouwat-te ndōgo, é-møndo-ón, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape oskia ndōgoát, miavmiáv, av Melkizedek ge:goam.

7

Melkizedek-qa yaq-te

¹ Ngenek Melkizedek, Salem* taon-ak-gé kawa ezoqam ndōgoám, neka ndego Mbumbukiam Eqeíwat-Qape-ge iziz ezoqam kandambaqape vōgoam. Eibleem nakhag-te gendoqavan, ndōgo kawa ezoqa foa gezøkhana, Melkizedek gëmøqát, zenda vømbøeve, vømbø-guligulim. ² Yaq Eibleem gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upøgim,

---

6:18 6:18 Num 23:19   **6:19** 6:19-20 Lev 16:2-3   **7:1** 7:1 Gen 14:17-20   * **7:1** 7:1 Salem, ndōgo Zelusalem taon-qá iz nømé.

gèqaqá, qaqageap vøm̄-ten, yaq qatoat kopo, Melkizedek vømbō-etoam. (Melkizedek-qa iz, manqa mokho menás: Nøme, kawa ezoqam ndaføyamba-qapé. Neka nøme, Salem taon-ak-gé kawa ezoqám. Nqanek manqat, mokho nøme nqambógo: Sambí kawa ezoqám.) ³ Melkizedek-ge eve neka evo neka tegi zøzøkha-za-qa yaq-te o teqa qane neka løvøte-qa yaq-te, manqat mbaín. Taqa yaq-te, ndego andé Mbumbukiam-gé Yó. Ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndógót.

⁴ Ngenek Melkizedek, ezoqa uni kandambaqape-in ndøgoám. Ni āv qazi:qeivím nqægo: Eibleem nigi atanakha-zapa kandambaqape ambá genegoám, niqa bawan gendongaz, geté ndego gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upøgim, gèqaqá, neka ta qaqageap ten-te ndøgo, qatoat kopo, Melkizedek vømbō-etoam. ⁵ Unimanqatín. Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo: Gigiap ndøgo, ezoqa gi-upøgimin, bèqaqaemát, qaqageap bem̄-ten-at. Yaq qatoat kopo, Livai-gí zi bendapemát, ndigu Mbumbukiam tegi iziz ezoqam gi-ab. Ndigu nqanek qatoat, ekeza ezoqam-té gindu-upøgimatún, oskiá ndøgo, atē nginík-a, Eibleem-gi zi ndigu. ⁶ Geté ngenek Melkizedek, Livai-gé zeó mbá. Av taoká. Ndego é-møndo:qán. Geté oskiá ndøgo, ndego Livai-ge zeo goneav qagoam, ndego ta qatoat ndøgo, Eibleem gembo-etoam, sège-khatiú. Yaq ndego Eibleem-te, zenda mo:vé, vømbō-guligulim, te-te ndego, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve. ⁷ Ndøgo nake mbaín, av

nqægo: Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme zenda tembøeve, ndego ezoqa kandambaqapé. Teoká ndego, ezoqa nøme, ndego zenda awam matev tendap. ⁸ Livai-gi zi, ndigu ezoqam-qa qatoat kopo gindapemin, ndigu møndø-pakhaezín. Geté Melkizedek-qa yaq-te, ndego Eibleem-qa qatoat kopo gendap, Mbumbukiam-qa Manqat einiáv, av nqægo, ndego møndønanim. ⁹ Yaq nakémbá, Eibleem Melkizedek qatoat kopo gembo-etoam, yaq até Livai-a, andé matev kopo me me:gó, oskia ndøgo, ndego ekezan, ezoqam-qa qatoat kopo gendapin. ¹⁰ Ta khøuwa-te ndøgo, Eibleem Melkizedek geqat, Livai qaneav ndøgoám. Geté Livai, Eibleem ndømanazám. Yaq nakémbá, ndego Livai, ta khøuwa-te ndøgo, andé Eibleem-qa kha mokho-té gunu:goám, neka Melkizedek-te, etoam matev vøgo, Eibleem namba.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa ndakinak, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme, bugukhokhof gigoam, unime:-løvúb

¹¹ Mozes-qa guguna manqat, Izlael ezoqam gindapem, ndøgo āv qane-manqaté nqægo: Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae, Livai-gi zi begeawát. Geté ni amba tiqa sasae mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te tizi-ndaføyamba-enin, yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme, ambá géfakhanák. Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, ndigu kopømba mbaín tinitøke, tizi-ndaføyamba-en. Yaq nakémbá, Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme bèfakhán. Teqa iziz matev, andé Melkizedek-qa matev me me:gó, ambá ndøgo, ande Elon-qā matēv. ¹² Matev tø-enend,

Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa yaq-te, yaq até guguna manqát-a, bè-enénd, taqa yaq-te. ¹³ Nigi Evezøza, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme, ni nqazi-manqate, ndego Livai khagua bawan-ák mbá. Teqa bawan-te, ezoqa kopo mbain, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoam. ¹⁴ Ni mizi:nøtén, av nqægo, nigí Evezøza, Zuda khagua bawan mokho-té gunu:qán, ndigu Zuda-gi zi. Mozes Mbumbukiam-gi iziz ezoqam ge:manqatam, ndego nqanek bawan-qa yaq-te manqateáv. Livai-gí zi mba me:manqatám.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndøgót

¹⁵ Mbumbukiam-ge iziz ezoqam vini gefakhan, kopømba ande av Melkizedek nde:go, yaq ndøgo ni āv qani-nømendím nqægo: Matev taqa yaq-te ndøgo, møndø-enénd. Ndøgo bavokho-qapé. ¹⁶ Ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa iz gen-dap, ndego ambá av nqægo, iz āv genendāp, av ezoqam-qa khafeap matev o guguna manqat ndæmanqate. Geté, ndego nqanek iz, khandi miavmiav-qá bazaføgákh genendáp. ¹⁷ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat, Keliso-qa yaq-te, āv qane-eín nqægo, “Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót, miavmiáv, ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ge:goam.”

¹⁸ Nqanek matev, ni āv qani-nømendím nqægo: Guguna manqat ndøgo, bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam gènqagím. Zapa ndøgo, ndøgo

bazaføgakh mbaín. Kopømba mbaín, tønítøke.
¹⁹ Mozes-qa guguna manqat mokho-te, ezoqa kopømba mbaín, ti-ndaføyamba-ez. Geté ndakin, Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá, ni tizio-tambat. Ta nakhoa ndøgo, ùnime:løvú, Mozes-qa guguna manqat. Yaq ta nakhoa-te ndøgo, ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa avøninté qazinó-niáv.

²⁰ Mbumbukiam Yesu tege iziz ezoqam geve, yaq ndego manqa mbusa ndøvé, taqa yaq-te. Geté Livai-ak Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa iz gi-upøgim, Mbumbukiam manqa mbusa veeáv.

²¹ Geté Yesu tege iziz ezoqam geve, ndego manqa mbusa ndøvé. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qanemanqaté nqægo,

“Evezøza manqa mbusa, āv genevé nqægo:

Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót. Mi-avmiáv.”

Yaq ndego matavap gé-enendák.

²² Mbumbukiam manqa mbusa geve, Yesu tege iziz ezoqam geve, ndøgo ni āv qaninømendím nqægo: Poev ndakinak, Yesu ezoqa namba ge-unimanqatin, ndøgo ùnime:løvú, av bugukhokhof qægoam. Zapa ndøgo, ndego ekezan mbokeogé.

²³ Neka matev vini nøme nqáne: Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam nøme, kopoáv gigoam. Zapa ndøgo, ndigu møndø-pakhaezín, sasae vømø-ivøvemin.

²⁴ Geté, ndego Yesu, oskia ndøyagét, yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae, ezoqa nøme-te, sa gékawawaták. ²⁵ Yaq nakémbá, ndego

kopømbaqapé, gekha ezoqām ndigu, te mokho-te Mbumbukiam-te tinduzav, ndego unimé:khandí:z. Zapa ndógo, ndego miavmiav ndóyagét, neka ndego Mbumbukiam-te oskia ndóvi:mát, ti zapaya.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, kopømbaqapé tinitøke

²⁶ Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av ngé:go geabinimbigú. Zapa ndógo, ngenek ezoqam ndaføyamba-qapé. Ndego manqazapazapa mbain neka soqa matev-qase goneáv. Ndego ùnime:-vini-év. Ndego āv tiuká, av ni manqa-zapa-us ezoqam nqazi:gu. Ndego møndøeqanát. Qámbá. Yan møndømø-løvú. ²⁷ Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme, khøuwa kopoav Mbumbukiam-te søvakha gigiap giløvusumatun, bugukhokhof ekeza manqa-zapazapa zapayá gini-løvusumatún, yaq váev, ezoqa nøme-qa manqazapazapa zapaya vøløvusumatun. Geté ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ndakinak, viní. Ndego ekezan zapaya, søvakha gigiap løvusumav tegoat, kopømbá. Zapa ndógo, ndego manqazapazapa mbain. Neka ndego ambá av nqægo, søvakha gigiap oskia ndøløvusumatún. Geté ndego kopo me:gó. Ate nonqó ge:gó, ndego ekeza kha, ande søvakha gigiap løvusam matev me, sa genqonqotav. ²⁸ Ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz gindapem, ndigu manqa-zapazapa-ús. Geté vaev-te, Mbumbukiam ekeza Yo, iziz ezoqa kandambaqape me:veó.

Ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa manqa mbusa mokho-te, nqanek iz gendap, ndego ndaføyambaqapé. Neka ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, oskia ndøgót. Miavmiáv.

8

Yesu, ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa ndakinák, yan-te ngo:go

¹ Ni manqat qati-manqatavun, gigiap-qape nqánek: Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av nqægo, nginígú. Yan-té gono:gó. Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam. ² Ndego teqa iziz matev, uni Mbumbukiam-qa-khoev-in-té gegó, yan-te nqo:go. Ta palai khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqa ndøwewēm, geté Evezøza ndøwév.

³ Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda ate ndi:gu, tiqa iz ndøgo tinindapém: Mbumbukiam-te etoam matev ndøgoát neka søvakha gigiap vømbó-løvusumāt. Yaq nakémbá, até ndegó-a, nigi Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, yan-te ngo:go, ndego gigiap etoam matev begó, Mbumbukiam-te. Yaq ndego ekeza kha mbo-etoám. ⁴ Ndego nqanek manqei-qape-te tegonin, yaq ndego ambá kopømba mbaín, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam tegonin. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa ngígú, ndigu Mbumbukiam-te etoam matev gigoatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate. ⁵ Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoatun,

ndigu yan-qá matev me:khamasimatún. Tiqa matev andé yan matev-qá nqovønqová. Até Mbumbukiam-qá khoév-a, mangei-qape-te nqawev, ndøgo andé Mbumbukiam-qá khoev-qá nqovønqová, ndøgo yan-te nqo:wev. Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes Mbumbukiam-qa palai khoev weve-qa gembogoam, Mbumbukiam ndego āv gembøe-eín nqægo, “Palai khoev toqowev, qo gigiap ate ndægo ùni mbøepáev, av no olol-te ndo:go, qateqamakh.” ⁶ Geté Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae, Yesu gendap, ndøgo ùnime:løvú, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme-qa iziz matev. Até ta poev ndakinák-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, Yesu ni-te gendapavun, ndøgo ùnime:løvú, ta poev ndøgo, ibugukhokhof ge:-unimanqatin. Zapa ndøgo, manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam ndakin geve, ndøgo ùnime:løvú, av bugukhokhof ge:ve.

⁷ Poev ndøgo, Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqa namba ge:-unimanqatin, eqeieqei tøgønin, yaq ambá kopømbá, poev nøme unimanqatinteav tegønin. ⁸ Geté Mbumbukiam āv geneqeív nqægo: Ta poev ndøgo, ibugukhokhof ezoqa namba ge:-unimanqatin, kopømba mbain tøzøtøke. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapa-ús. Yaq ndego Evezøza, tegi ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, “Nqáe! Khøuwa nqágeav.

Yaq no Izlael ezoqam neka Zuda ezoqam namba, poev ndakinak nó-unimanqatin.

⁹ Ta poev ndøgo, tæ-unimanqatin, ambá av nqægo,

av tigi atanakha-zapazapa-za namba qate-
unimanqatin,
ta khøuwa-te ndøgo,
no ndigu pingi qazøndo-geagim neka Izip
manqei-te vøtøndō-itub, vøndō-fakhaz.

Ta poev ndøgo, qei-unimanqatinim, ndigu
sekemba paeveáv.

Yaq no gènømbo-qasí, ndigu.

10 Geté poev ndakinak, no Izlael ezoqam namba
tøte-unimanqatin, av nqægo:

Ta khøuwa-te ndøgo, no Evezøza, ndigu noqa gu-
guna manqat,
wema-té qanøzø-nqeitám neka mbøni-te
vøzømbó-peawām.

Yaq no tigi Mbumbukiam nógoát
neka ndigu nogi ezoqam vøgoát.

11 Ndigu ekeza ezoqam neka zifuap, sekemba
gé:zømesimák neka gezø-manqateák, av
nqægo,
'Zo Evezøza vøezøtēz.'
Zapa ndøgo, ndigu ate ti:goat, no é-ndæzøtéz,
ezoqa khasøkhasis nekā ezoqa
kandakanda.

12 No tiqa manqa-zapazapa, ndønømbo-navøém
neka gekha matev soqøsoqā gigoam, nombó-
matavapák."

13 Mbumbukiam poev ndakinak-qa yaq-te
nde:manqate, ndego te-unimanqatin, yaq ndego
ta poev ndøgo, bugukhokhof ge-unimanqatin,
awenege me:vewé. Neka ni mizi:nøtén, gekha
gigiap o matēv ndøgo, qa-nqawønege neka sa
ndømbevøemet, ndøgo avøní segé-navøém.

9

Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, sɔvakha gigiap-qa kouk namba, khafeap kouwat-te gi-onin

¹ Mbumbukiam bugukhokhof khøuwa, Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, yaq ndego møndæzømás, ande āv kimbøé-vizupāt. Ndigu Mbumbukiam-qá khoev zøgoám, ma gimbøe-vizupam. Palai khoév. Mangei-qape-té qawevám. Ezoqa ndøwevém. ² Bugukhokhof kouwat-te, ta palai khoev mokho-te ndøugu, lampa asøzam nonqo mu:goám neka lou-qase vøu-wuøyam. Ta lou-qase-te ndøgo, flawa mo:abám. Mbumbukiam nonqó. Nqanek kouwat, khafeap kouwat mbo-akhaemám. ³ Ta kouwat-te ndøgo, ndabua sekeqape nøme ndøfaleám, neka taqa zita-te, kouwat nøme vøugoam. Nqanek kouwat, uni khafeap-qape kouwat mbo-akhaemám. ⁴ Ta kouwat nøme mokho-te, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase mu:wuøyám. Gol khakheitáp. Gigiap sisip mbomømboma mboqotam nonqó. Neka mboges ndøgo, Mbumbukiam Izlael ezoqam namba, poev ge-unimanqatin, vøu-nqeitavam. Mboges ndøgo, gól gini-gutøvém, neka gigiap vøu-nqeitavam. Gigiap misiká: Nøme káp. Ta kap ndøgo, gol khakheitáp. Neka kap-te ndøgo, mana mu:nqeitavám. Neka gigiap nøme, Elon-qá tatuág, mbusa ekezan mba qambo-fakhan. Neka nandi vøndøgeap menas, Mbumbukiam-qa guguna manqat qo:peaupam, ta mokho-te

Mbumbukiam Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, vøugoam. ⁵ Mboges mumat ndo:go, enzol ezoqam taf-us-qá nqovønqova mo:goám. Ndigu andé khakhatáp, av nqægo, Mbumbukiam møndøgoám ndøgo. Enzol ezoqam-qa taf, mboges mumat-té qano-vøndatám. Ta mboges mumat-te ndøgo, Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa ndøsunguzumám. Geté, ndakin khøuwa egeiegeí mbá, nqanek gigiap ate ndægo ovøyam nonqo. ⁶ Matev āv tønegoám.

Bugukhokhof kouwat-te, ta palai khoev mokho-te ndøugu, khøuwa ate ndæpavpaveam, Mbumbukiam-gí iziz ezoqam ndø-ozín, teqa sasae vøgonemín. ⁷ Geté ta kouwat uni mokho-te-in ndøugu, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape mba ndø-onín. Viav kopote, ndego khøuwa kopo mba me:-onín. Ndego søvakha gigiap-qá kouk ndøndapín, Mbumbukiam-te etoam matev vømøgonín. Bugukhokhof, ekeza manqa-zapazapa zapaya møgonín neka yaq ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa zapaya vømøgonín, ndøgo zøtezateav gigoam, av nqægo, manqa-zapazapā. ⁸ Nqanek matev mokho-te, Nqova Mbomambaqape, ni āv gini-nømendím nqægo: Nqanek palai khoev oskia qawevam neka matev taqa yaq-te oskia vøgoam, yaq nakhoa mboqoeveáv, zuá, ezoqam Mbumbukiam-te timøfakhaz, ande kouwat uni khafeap-qape-te me vømé-ōz. ⁹ Ndøgo ni āv qaninømánd nqægo: Etoam matev Mbumbukiam-te, neka søvakha gigiap løvusam matev, kopømba mbaín, tiqa mbøni

---

9:5 9:5 Exo 25:18-22

9:6 9:6 Num 18:2-6

9:7 9:7 Lev 16:2-34

9:9 9:9 Iblu 10:1-2

tøsunguz, neka vøe-ndaføyamba-ēz, ndigu nqanek matev gigoatun. ¹⁰ Nqanek søvakha gigiap løvusam matev neka gekha matev nøme ndøgot, kopømba ande av gekha lou toqolog o gekha ibøkha toqo-iz o āv khoqoté-khakuām, ndøgo mumat matev mbá. Matev av nqægo, sa ndøgo tønegoám, atema ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam nakhoa ndakinak vø-mboqoa.

Keliso ekeza kouk namba, Mbumbukiam-qa megemege-te gemøfakhan

¹¹ Geté ndakin Keliso ndøfakhán. Ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa kandambaqape ndøfakhán. Matev mbomømboma ndø-ndapavún. Ta palai khoev ndøgo, ma ge:-on, ndaføyamba-qapé. Ndøgo ùnime:-løvú, ta palai khoev ndøgo, manqei-qape-te nqago. Ndøgo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqa ndøwevēm. Av taoká. Ndøgo manqei-qape gigiáp mbá. ¹² Ta kouwat uni khafeap-qape mokho-te, Keliso khøuwa kopo mba me:-ón. Geté ndego ambá av nqægo, naningus o kao-qā kōuk namba me:-ōn, Mbumbukiam-te etoam matev nonqo. Av taoká. Ndego ekeza kóuk namba me:-ón, Mbumbukiam-te etoam matev vømøgo, ni sasa ndønqovotan neka khandi miavmiav vønī-etoam. ¹³ Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, ezoqam-te, kao neka naningus angana-qá kouk ndøpomoyamín, neka kao-yu gumu-longotøvemín, tuqa pakhakh vøzømbō-pomoyamín. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa bøi-te, ande khavim-us me gi:goam, nqawa vø-eqeieqei-ezin. Geté nqanek matev, ndigu mumat-te mbá qanø-sungutazín.

¹⁴ Geté Keliso-qa kouk viní. Ndøgo ùnime:løvú, nqanek matev. Nqova miav-ak ge-itu, yaq ndego ekeza kha ande etoam matev eqeieqei-qape me ndægo, Mbumbukiam-te genqonqotav, ta kouk ndøgo, ni uni niqa mokho-té qanø-sungutønát. Yaq ni mivi nøme mbaín, niqa manqa-zapazapa-qa yaq-te, ndøgo ni løvøte-te qa-itumbat. Yaq ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa sasae sizígút, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam.

¹⁵ Poev ndakinak, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, Keliso mokho-té qanøni-fakhán. Tae mutui-te genanim, ndego ezoqam-qa manqa-zapazapa-qa yaq-te, yaq-fia ndøgó, ndigu ta awenege poev matev mokho-te gu:goam, ndøgo Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqam namba ge:-unimanqatin, neka vønqovotaz. Ndego tenegó ndøgo: Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gezø-akha, khandi miavmiav bendapém, ate av-té, bugukhokhof manqa mbusa ge:ve.

¹⁶ Ezoqa tenanim, ndego bugukhokhof pepa gepeawam av nqægo, gekha ezoqam teqa gigiap tindapem, yaq vøkhæqatéq, av nqægo: Ndego unimé:-nanim? Yaq váev, ndigu teqa gigiap tindapem. ¹⁷ Zapa ndøgo, ndego ezoqam oskia teyagat, ta pepa ndøgo gepeawam, mokho mbaín. Matev sa ndøgo, tønéfakhán, ndego tenanim. ¹⁸ Yaq nakémbá, até ta bugukhokhof poév-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, kouk mokho-té qanøfakhán. Søvakha gigiap amba pakhaezateav tøgonin, yaq ndøgo ambá kopømba mbaín, tøfakhanin. ¹⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes

ezoqa Mbumbukiam-qa guguna manqat ate ndægo ge:zømesim, ndego kao nakhasam neka naningus angana-qa kókouk ndøndáp, ibøkha namba vøe-tøkua, Mbumbukiam-qa guguna manqat mbuk-te neka ezoqam-te sasa mo:pomoyam. Isop tae esokhó neka sip su kókóuk genepomoyám. ²⁰ Yaq ndego ezoqa gezø-ein, “Nqanek kókouk, āv qane-unimanqatintét nqægo: Poev ndøgo, Mbumbukiam zo namba ge:-unimanqatin, zo ùni mbøepáev.” ²¹ Mozes até palai khoev-té-a neka gigiap-te ate ndægo, guligulim nonqo qagoat, kókouk āv tene-pomoemám. ²² Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo: Avønín, gigiap ate ndægo, kókouk qabete-sunguzú, bemø-eqeieqei. Zapa ndøgo, kókouk waeveav tøgoat, yaq Mbumbukiam manqa-zapazapa sa gembøé-navøemák.

²³ Ta gigiap ndøgo, palai khoev-te qagoam, āv tini-sunguzumám. Geté nqanek gigiap ate nqægo, nqovønqova mbá. Gigiap eqeieqei, yan-té qano:gó. Yaq ta gigiap ova nqo:go, kopømba mbaín, søvakha gigiap-qa kókouk toqote-sunguz. Geté matev vini begó. Matev kandambaqapé.

²⁴ Keliso ambá av nqægo, ta khafeap kouwat-te ndøgo tenø-øn, ezoqa zenda gi:wevem. Zapa ndøgo, ta khafeap kouwat ndøgo, nqovønqova mbá. Geté ndego yan-té genø-ón. Yaq ndego Mbumbukiam-qa megemege-té geyá, neka ni zapaya, manqat ndømanqaté. ²⁵ Neka ndego ambá av nqægo, ekeza kha khøuwa kopoav nqonqotøve nonqo ndø-ón, kopømba ande av manqei-qape Mbumbukiam-ge iziz ezoqam

---

9:21 9:21 Lev 8:15, 19

9:22 9:22 Lev 17:11

9:23 9:23 Iblu

8:5; 10:1

kandambaqape nde:go, ndego viav-viav khafeap kouwat-te ge-onin, gigiap vini-qa kouk vōndapin. ²⁶ Matev av tægonin ndægo, yaq Keliso nqosøgeap ambá khøuwa kopoav mboyogeín, neka løvøte khøuwa kopoav vøqeiviin, manqei-qape ande qæfakhan, atema ndakin. Geté Keliso ndakin khøuwa-te, manqei-qape nqanavøemtet, kopo mba me:geavún, ate nonqó, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa evøzam nonqo, ekeza kha vønqonqotav. ²⁷ Ezoqa ewaqape, bèpakhaezát. Kopo mé:nanimát, yaq Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te bemø-itanat. ²⁸ Keliso-qa yaq-te, até kopó: Ndego ekeza kha, kopo me:nqonqotáv, neka ezoqa kopoav-qa manqa-zapazapa vø-eqa. Yaq nqawa tendoqavan, ndego ambá av nqægo, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapayā genēgeāv. Geté ndego khandi zōndapáv, gekha ezoqām ndigu, teqa ndo:keoge.

10

Keliso niqa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha genqonqotav, yaq Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev nøme bègø

¹ Matev ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda gimatønumatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndøgo nqovønqova mbá. Uni matev-ín mbá. Ndøgo ni matev mbomømboma mba me:nømendím, vaev-te tøfakhanam. Geté, unimanqatín, ndøgo kopømba mbáin, ni taqa yaq-te uni tæno-mand. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, viav-viav ate ndægo, etoam matev kopo gigoatun, ta matev ndøgo,

ezoqa kopømba mbáin, ti-ndaføyamba-ez, ndigu Mbumbukiam-qa avønin-te gizavin. ² Ezoqa amba Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev mokho-te ti-ndaføyamba-ezin, yaq gê, ndigu nqanek matev amba zua ndøgonin? Mbáin! Ndigu zua amba gégoák. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam, Mbumbukiam ndimbovizap, ndigu ta matev mokho-te, é-møndø-sunguzin, yaq ndigu manqa-zapazapa-qa yaq-te, mivi sekemba ambá gégoák. ³ Geté ndigu Mbumbukiam-te viav-viav søvakha gigiap gizitagatun, ndøgo ekeza manqa-zapazapa-qa yaq-te, manqa matev mba zø-eimín. ⁴ Zapa ndøgo, kao neka naningus, tiqa kouk kopømba mbáin, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam.

⁵ Yaq nakémbá, Keliso manqei-qape-te gegeavun, ndego Mbumbukiam āv gembøe-eín nqægo,

“Ezoqa qo søvakha gigiap giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandō-goatun,
ndøgo qo poeveáv.

Geté qo kha qonø-khakheinám, voqonø-etoam.

⁶ Søvakha gigiap giqando-løvusumatun
neka gekha etoam matev nøme vøqandō-goatun,
tiqa manqa-zapazapa evøzam nonqo,
ndøgo qo khaneateáv.

⁷ Yaq no āv qate-eín nqægo:
Nqáe! No møegeavún.
Mbumbukiam-qa Mbuk-te,
manqat ndøpeâwáp, noqa yaq-te.

Mbumbúkiam! No qoqá poev matev gone-qa nøgeavún.”

⁸ Keliso bugukhokhof, āv gene-eín nqægo, “Ezoqa qo søvakha gigiap giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandō-goatun neka manqa-zapazapa evøzam nonqo søvakha gigiap vøqandō-løvusumatun, ndøgo qo poeveáv neka khaneateáv.” Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo, Mozes-qa guguna manqat qa-ein, av nqægo, matev yà begó. ⁹ Yaq taqa zita-te, ndego manqat nøme vø-ein, “Nqáe! No qoqá poev matev gone-qa nøgeavún.” Nqanek manqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Keliso awenege matev, gènøzá. Yaq taqa iziz, matev ndakinak ndømatanám. ¹⁰ Yesu Keliso Mbumbukiam-qa poev gembopaev, neka ekeza kha sa vønqonqotav, ta mokho-te ndøgo, ndego ni møndø-Mbumbukiam-gí-ezoqam-én. Ate nonqó.

¹¹ Até Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-qá matév-a, khøuwa kopoav matev kopo gigoatun, Mbumbukiam-te søvakha gigiap gimbo-løvusumatun, ta matev ndøgo, kopømba mbain, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam. ¹² Geté Keliso ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha genqonqotav, ndego etoam matev kopo mba me:matanám, ate nonqó, yaq Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te, vømøqom. ¹³ Yaq ndøgo Mbumbukiam-qa mo:keogé, atema ndego tegi qaqa ezoqam, ande zenda tokhotapak awam nonqo me, te mokho-te vømbøí-āb. ¹⁴ Ndego ekeza kha genqonqotav, ta matev kopo mokho-te,

ndego ndigu ezoqam até ge-ndaføyamba-éz, ndigu ekezan nonqo genøzøzo.

¹⁵ Até Nqova Mbomambaqapé-a, ni-te gè-unimanqatintét, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat taqa yaq-te, bugukhokhof āv qane-eín nqægo,

¹⁶ “Evezøza ge-ein: Megemege-te ndo:go, no ezoqa namba, poev āv qaté-unimanqatín nqægo:
No ndigu noqa guguna manqat, mbøni-té qanøzø-nqeitám
neka tiqa wema-te vøzømbó-peawām.”

¹⁷ Yaq taqa zita-te, ndego manqat nøme, āv gene-eín nqægo,

“Tiqa manqa-zapazapa neka matev eqeieqei mbain ndøgo,
no sekemba nombó-matavapák.”

¹⁸ Yaq nakémbá. Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa sa qambøe-navøem, yaq søvakha gigiap zitøge matev nøme bègō, te-te, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya.

Ni unimanqatin matev, até bizigeawát

¹⁹ Nøfuap! Yaq nakémbá, Yesu-qa kouk mokho-te, ndøgo niqa manqa-zapazapa zapaya qawa, ni ndakin kopømbaqapé, ta kouwat uni khafeap-qape-te, Mbumbukiam-qa avønin-te, sizimø-ón. Møe mbain. Segenimbú-løvuzít. ²⁰ Yesu ekeza kha genqonqotav, ndego nakhoa ndakinak nim-boqóá, neka ndabua vønøza, ta ndabua ndøgo,

khafeap kouwat-te qafaleam, ni Mbumbukiam-te qaqatønotam. Ta nakhoa ndakinak, khandité qanølwé:t. ²¹ Ni ndakin Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape ginigu, ndego ndinimbokawaevat, ni Mbumbukiam-qa khoev nqazigu, ²² yaq ni Mbumbukiam-qa avønin-té qabizinøniáv. Mbøni eqeieqei-té neka unimanqatin matevús. Ndego niqa mbøni-te, andé ekeza kouk me nimbi-pomoyám, niqa manqa-zapazapa vønnevøzam, taqa yaq-te ni mivi qazigoam, neka niqa kha ande ibøkha bæbæs-qape me vønimbisunguz. ²³ Niqa vintønat Yesu-te, ni ezoqa nqazizøbemanqate, ni bazaføgakh-us bizigeawát. Qavotam tiá. Zapa ndøgo, ndego ezoqam, ndego manqambusa geve, ndego unimanqatin-qapé. Ndego matev ndømatanám, av manqambusa ge:ve. ²⁴ Ni yaqyaq-a, yà bizi-mataváp, kuku matev-te neka matev mbomømboma gone-te, zita bizitøpøzu. ²⁵ Ni Klisten wambap matev bizi-ivøvém, av ezoqa nøme gi:goatun. Geté sizí-pindupát neka zita vizitøpazát. Zo av nqægo nøme mba mo:gót. Zapa ndøgo, zo āv qazøte-qeiví nqægo: Evezøza-qa khøuwa, ndego tendoqavan, avønín.

Mbumbukiam-ge Yo, zita toqote-wuao

²⁶ Ni unimanqatin manqat-qa yaq-te nøtenat qazindapem, gete zita tizi-wuøem neka manqazapa-te sekemba tizi-apet, yaq ndøgo etoam matev nøme mbaín, Mbumbukiam tizimbo-etømem, manqazapa evøzam nonqo. ²⁷ Av tizi-gonem,

---

10:22 10:22 Lev 8:30; Ezek 36:25; Ef 5:26   **10:25** 10:25 Iblu 3:13

10:26 10:26 Iblu 6:4-8   **10:27** 10:27 Isa 26:11

yaq nakhoa nøme mbaín. Ni manqa ovøyam-qa neka gøina tatas-qape-qa mba zimbøe-keogé, møe-ús, ta gøinam ndøgo, ndigu tøngiæzo, ndigu Mbumbukiam ndisanqawe. ²⁸ Zo møzøte-zøté. Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat gesanqao, yaq bøi vizu ezoqa menas o misika teqa matev giqeivím, yaq ndego ezoqam, yà benaním. Kopømba mbaín, tanakh timbogonem. ²⁹ Yaq ge zô, ndozo-matavap? Ezoqa Mbumbukiam-ge Yo tetokhonav neka teqa kouk, khokho gigiap vøe-vøo, ta kouk ndøgo, Yesu ezoqa namba poev ndakinak ge-unimanqatin, neka ta mokho-te, ndego ezoqam, ge-Mbumbukiam-ge-nakhasam-ev, neka ndego Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te ngenøgim manqat ndemanqate, te mokho-te ndego, Mbumbukiam-qa kuku matev ge-otev; av nde:matanam, ndego yaq-fia gekha nqosøgeap ndøndāp? Ndego yaq-fia unimé:-soqá tendap. Ndøgo unimé:-løvú, av tiqa yaq-fia ndægo, ndigu Mozes-qa guguna manqat gimøkuimam. ³⁰ Zapa ndøgo, ni ndego mizi:nøtén, ndego manqat ge-ein, av nqægo, “Ezoqam nó, ezoqam-qa manqa-zapazapa nqæqavøiwat neka yaq-fia nqætāwāt.” Ndego ezoqam, Mbumbukiám. Neka Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-eín nqægo, “Evezøza ekeza ezoqam manqa ovøyam-té genø-áb.” ³¹ Unimanqatín. Ti-te ndigu unimé:-soqá, møe-ús, ndigu Mbumbukiam-qa zenda-te timø-o:az, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam.

Ni bazaføgakh-us bizi-waniáp, niqa

10:28 10:28 Deut 17:6; 19:15   **10:29** 10:29 Exo 24:8; 1 Ko 11:27-29; Met 12:30-32   **10:30** 10:30 Deut 32:35-36; Psa 135:14

unimanqatin-te

³² Gêmbo-mataváp. Ta khøuwa-te ndøgo, zo unimanqatin manqat, ande waev me qazøte-qeivim, zo viniv neka potonam matev kandambá qazondapat. Geté zo bazaføgakh-us zowaniapám.

³³ Zo ezoqa nøme møndø-ngenøzotám, ezoqa ewaqape-qa bugug-te, neka yage føgakh vøzø-etoumam. Neka zo ezoqa nøme, zo ndigu mõzozø-tøkeám, ndigu viniv gi-upøgimam. ³⁴ Klisten ezoqa nøme, ndimbula mokho-te ginqeitaz, zo ti-te ndigu, tanakh zøgoám neka vozozø-tøkeam. Neka ezoqa zoqa gigiap gizø-upøgimam, zo sòzozø-takám. Khanakhanakh-ús. Zapa ndøgo, zo mõzøte-zøtéz, zo ande gigiap nøme me, nandøzøgó. Ndøgo ùnime:løvú, av gigiap nøme, gizømbe-upøgimam. Zapa ndøgo, ta gigiap ndøgo, miav-ak-qapé.

³⁵ Yaq nakémbá, zoqa unimanqatin matev, ndønqagimém. Zapa ndøgo, taqa yaq-fia kandambá tantáv. ³⁶ Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Yaq zo Mbumbukiam-qa poev tozombo-pavat, zo matev zøndapém, av manqa mbusa ge:ve. ³⁷ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Khøuwa avønín.

Yaq ndego ezoqam, tegeav, gégeáv.

Ndego khøuwa géføløtazák.”

³⁸ Neka Mbumbukiam, manqat nøme āv gene-eín nqægo,

“Noge ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatintat.

Yaq géyagét.

Geté teqambun, no tenøuvan,

no khanakhanakh mbaín, te-te.”

³⁹ Ni āv tiuká, av ezoqam ndi:gu, tiqambuz, neka vøsoqoēz. Geté ni unimanqatin matev, bazaføgakh-us zigeawát, neka vizimø-khandi:n.

11

Toqo-unimanqatin, ndøgo gekhām?

¹ Unimanqatin matev, av nqægo: Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, Mbumbukiam-te ndoqoto-taqa, tøfakhan, ndøgo ndøfakhán. Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, bøi qeivupav ndøgo, ndøgó. ² Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapaza, eqeieqei tiqa unimanqatin matev zapayá genezæbám.

³ Unimanqatin matev mokho-te, ni āv qazi:qeiví nqægo: Manqei-qape ate nqægo, Mbumbukiam ekeza manqát gene-khakheinám, neka gigiap ndøgo, nqazi-qeivi, ndøgo tøndo-fakhanám, ta gigiap ndøgo, qeivupav ndøgo.

Eibol neka Inok neka Noa, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

⁴ Av khanégo, Mbumbukiam Eibol-qa etoam matev, mbomambaqape ge:veo, getē Kein-qa etoam matev, soqain me:veō? Zapa nqáneq: Eibol gè-unimanqatín. Yaq ta zapaya ndøgo, Mbumbukiam ndego ezoqa ndaføyamba-qape me:veó, neka teqa-etoam matev vøkhatiu. Eibol

mòndønaním. Geté até ndakín-a, teqa matev, ni unimanqatin matev-qa yaq-te me:nømendím.

⁵ Av khanégo, Mbumbukiam Inok ekezan-te gekhato, yaq ndego løvøte qeiviav qagoam? Zapa nqáneq: Inok gè-unimanqatín. Yaq ezoqa amba mbøevawém. Geté ometeáv. Zapa ndøgo, Mbumbukiam gèndáf. Teqa yaq-te, ndego ndafeav qagoam, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Mbumbukiam khanakhanakh mbogoám, teqa yage-qa yaq-te. ⁶ Ezoqa unimanqatin mbain tegoat, ndego kopømba mbaín, Mbumbukiam-te khanakhanakh tego. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-te tewav, ndego yà be-unimanqatín, av nqægo, Mbumbukiam ndêgō, neka ndego yaq-fia eqeieqei zó-etoám, ezoqam ndigu, teqa ndivao.

⁷ Av khanégo, Noa khagua-qape gekhakheinam, av Mbumbukiam gembøe-ein, yaq ekeza ezoqa namba vøe-khandi:z, ndigu khoev-te gi:yagam? Zapa nqáneq: Ndego gè-unimanqatín neka Mbumbukiam-qa manqat o-mba mbøendáp, ndego ge-ein av nqægo, ezoqa tengiæzo, oskiá ndøgo, ndego bugukhokhof matev-qase qeiviav qagoam. Yaq teqa unimanqatin matev mokhote, ndego manqei-qape ezoqam, āv genezømás nqægo: Tiqa manqa-zapazapa khápumu-khouwév. Geté ndego ekezan, Mbumbukiam ndaføyamba-qape me:veó, teqa unimanqatin matev zapaya.

Eibleem neka Scela, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

8 Av khanégo, Eibleem Mbumbukiam-qa manqa o-mba gembøendap, gembo-akha, yaq ekeza manqei vø-ivav, manqei vini sasa ndøwav, ma Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, temøndap? Zapa nqánek: Ndego Mbumbukiam gè-unimanqatín, oskiá ndøgo, ndego otevatav qagoam, ma te:ma. 9 Ndego Mbumbukiam sège-unimanqatintám, neka manqei vini-ak namba vøe-yagam, ta manqei-te ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, tembo-etoam. Yaq ndego palai khoev mbá gene-yageapám. Até yo neka zeo, Aezek neka Zekop, ndigu Mbumbukiam-qa manqa mbusa kopo gindapem, palai khoev gini-yageapám. 10 Eibleem taon kandambaqape-qa mbøe-kewagám, ta taon ndøgo, miavmiav bazaføgakh-us ndøgo, ndøgo Mbumbukiam ekezan gepøoa neka vøkhakheinam.

11 Yaq áv khanégo, Eibleem zas namba, Sæla, nakhasam gezøqan, oskiá ndøgo, gumu-lawaqape-ev neka tegu zas sog vøgoam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Mbumbukiam matev ndømatanám, av manqa mbusa ge:ve. 12 Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam, andē løvøte yaq-te, møndømø-itán. Geté ndego ezoqa kopo, zi kopoav-qapé gimbo-fakhaz. Andé ndukú, khaiya-te nqo:go, neka andé ndivínd, ndøgeg-te ndigu. Kopømba mbáin, toqo-gevebam.

¹³ Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mbumbukiam oskia ndø-unimanqatintám, até vøm̄-pakhaez. Ndigu ekezan, matev upøgipøteáv, Mbumbukiam manqa mbusa gezømbeve. Ndigu ta matev ndøgo, andé qámhá qiqeivam. Ndigu møndæzøté, vaev-te ndøm̄-fakhanám, neka ndigu khanakhanák, taqa yaq-te. Ndigu manqat møndø-vøndøzumám, av nqægo, nqanek manqei-qape-te, ndigu mo-manqei-aním mbá. Geté ndigu andé okha mba me me:geavún. ¹⁴ Gekha ezoqám ndigu, manqat av ndi:manqate, ndigu āv gini-nømendím nqægo: Ndigu manqei-qa, zua ndøvawét, ma ti:yagat. ¹⁵ Nigi atanakha-zapazapa-za, amba ta manqei-qa yaq-te ti:manqatein, ma gi:geavun, yaq ndigu ambá kopømbá, nango tivesezin. ¹⁶ Geté ndigu manqei mbomambaqape-qa mbøe-esupám. Ndøgo yan-té qano:gó. Ta manqei ndøgo, ùnime:-løvú, nqanek manqei-qape. Yaq nakémbá, ndigu Mbumbukiam, “nigi Mbumbukiam” gimbo-akhaemam, ndego mivi mbaín, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, ndego yan-te nqo:go, taon mbomambaqape zøkhakheinám.

¹⁷ Mbumbukiam Eibleem khamasim-te geve, yaq ndego ekeza yo kopo, Aezek, amba telavawin, etoam matev vøgonin, ndego sège-unimanqatín, av nqægo: Mbumbukiam kopømbaqapé, tege yo segé-khandí:v, teqa yaq-te manqa mbusa geve. ¹⁸ Teqa yaq-te, Mbumbukiam āv gembøe-eín nqægo, “Qogi qazi, Aezek mokho-té ginøqá-fakház.” ¹⁹ Eibleem āv gene-matøvé m nqægo:

Yo tembonanim, ság, Mbumbukiam kopømbaqapé, løvøte-te nqawa segé-khandí:v. Yaq unimanqatín. Tege yo, andé løvøte-te mé gemøndæ-khandí:v.

Aezek neka Zekop neka Zosef, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

²⁰ Yaq áv khanégo, Aezek tegi nakhei angana menas, Zekop neka Isao, zenda gezømbove, neka megemege-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat vøzø-vevezam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín.

²¹ Yaq áv khanégo, Zekop Zosef-gi nakhei angana menas zenda gezømbove, tiqa yaq-te Mbumbukiam-te vøguligulim, ndego løvøte yaq-te gemø-itan. Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Tatuág genø-tøpafám, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

²² Yaq áv khanégo, Zosef løvøte gekhatoat, ndego Izlael ezoqam-qa yaq-te ge-ein, ndigu Izip manqei-te tifakhaz, yaq ndego manqa vøzø-løvua, av nqægo, “Noqa bazag vø-upatét, manqei tozo-ivøvem?” Ndego nqanek manqat tene-eín ndógo: Ndego gè-unimanqatín, Mbumbukiam matev ndøgó, av manqa mbusa ge:ve.

Mozes Mbumbukiam ge-unimanqatintam

²³ Yaq áv khanégo, Mozes geqan, yaq tegi evøndipakha løvøyak misika gikhonøwem? Zapa nqánek: Ndigu gè-unimanqatíním. Ndigu møndø-qeivím, ndego opønakam mbomambaqapé. Yaq ndigu møe goneáv. Kawa ezoqam-qa manqat

11:20 11:20 Gen 27:27-29, 39-40   **11:21** 11:21 Gen 47:31-48:20

11:22 11:22 Gen 50:24-25; Exo 13:19   **11:23** 11:23 Exo 1:22; 2:2

sège-ogím, ndego ge-ein av nqægo, nakhei angana ndakin ngiqanet, yà bezitøgē.

²⁴ Yaq áv khanégo, ndego Mozes gumukhouwev, poeveav qagoam, ezoqa ndego Felo-gu yu-ge yo tivewem, ndego Izip ezoqam-ge kawa? Zapa nqáneq: Ndego gè-unimanqatín. ²⁵ Ndego poev tømbogóám ndógo: Mbumbukiam-gi ezoqa namba, potonam matev sugumú-ndapét, ambá ndøgo, Izip ezoqa namba, khøuwa khapelavøqasite, manqa-zapa matanam-te sa tuzumbu-gøupat.

²⁶ Ndego āv gene-matøvé m nqægo: Ngenøgim matev tendap, av Keliso ge:ndap, ndøgo qanimáv, ambá ndøgo, Izip ezoqam-qa gigiap kopoav-qa pe tømbo-gøupat. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-qa yaq-fia-qa mbovawát.

²⁷ Yaq áv khanégo, Mozes Izip manqei ge-ivav neka Izip kawa ezoqam-qa qaqa møe goneav vøgoam? Zapa nqáneq: Ndego gè-unimanqatín. Ndego bazaføgakh-us ndøyám. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-te, ndego ezoqa ometupav ndego, āv tenetawám, av ndego amba te-ometín.

²⁸ Yaq áv khanégo, Mozes Zu ezoqam manqa gezø-løvua, Pasova lou loge matev tigonem neka søvakha gigiap-qa kouk mboqog-te vø:giam. Zapa nqáneq: Ndego gè-unimanqatín. Soqáin ndøgo, ndego enzol ezoqam, ezoqa ndengiæzoat, tigi nakhei angana bugukhokhof giqanat, pakhapakha tezø-khaneam.

Ezoqa vinivinimba nøme, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

²⁹ Av khanégo, Izlael ezoqam, Ndaola

Kòkòuk-te gitanqa, kopømba ande av manqei pap-te toqotema. Zapa nqáneq: Ndigu gè-unimanqatiním. Geté yaq Izip ezoqam gi:khamasem, ndigu gègeoním, vøpakhaez.

³⁰ Yaq áv khanégo, Zeliko taon-qa uta qan-qoe? Zapa nqáneq: Izlael ezoqam, Mbumbukiam-qa manqat gè-unimanqatiním, neka Zeliko taon khøuwa seven vøkhøogumam, taon-qa uta vønqoe.

³¹ Yaq áv khanégo, ndugu mambe sævam, Leiab, bøibøi ezoqa khoev guzø-ein, sambi-us, neka Zeliko ezoqa nøme namba nanimateav vøgoam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat giqavotøvem? Zapa nqáneq: Ndugu gè-unimanqatin.

³² Ezoqa nøme ndígú, ezoqam av ngi:gu. Kopoáv. Geté no khøuwa khàpe nømbe-elavøqasi-íz, Gideon neka Balak neka Samson neka Zefta neka Deivid neka Samuel neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, tiqa emanqat tæzømbe-vototupit. ³³ Nøme ndigu, bawan nøme namba, nakhag-te ginøfeapam, tiqa unimanqatin matev mokho-te, gèpitáz. Neka nøme ndigu, ezoqa nøme matev eqeieqei-té ginøzø-nøzøgimám, neka nøme ndigu, matev ndøgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gizømbe-aumam, vø-upøgimam. Ezoqa nøme ndigu, layon manqa-nqa zøtokemám. Yaq ndigu foqobumáv, vøe-pakhaéz. ³⁴ Neka nøme ndigu, gøinam tatas-te gigoam, ndøgo ngiæzoateáv. Neka nøme ndigu, nakhag-te gigoam, yaq-ak-gi nakhag kaiya, ndigu zitøgemáv. Nøme

---

11:30 11:30 Josh 6:12-21   **11:31** 11:31 Josh 2:1-21; 6:21-25; Zems 2:25   **11:32** 11:32 Judg 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1 Sam 1:1-1 King 2:11   **11:33** 11:33 Dan 6:1-2   **11:34** 11:34 Dan 3:23-27

ndigu, bazaføgakh mbaín. Geté Mbumbukiam bazaføgakh zø-etoám. Nøme ndigu, nakhag-te anøzi ndøgoám, neka bawan nøme-gi nakhag ezoqam vøngeasumam. ³⁵ Sakhei nøme ndigu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ekeza ezoqam gizø-pakhaetam, nango møndøzø-khandí:z.

Ezoqa nøme ndigu, gi-unimanqatintam, nqosøgeap gizø-etoumam, ndigu sège-upøgimám, vøpakhaez. Ndigu Mbumbukiam naopøteáv, yaq sègezøták. Zapa ndøgo, ndigu áv gini-matavupám nqægo: Tipakhaez, ndigu gékhandí:z, neka yage mbomambaqape nøme mba vømóndapēm. ³⁶ Ezoqa nøme ndigu, gèngenøzotám neka vøfebumam. Neka nøme ndigu, auli sén gini-løvønøvemám, ndimbula-te vønqeisumam. ³⁷ Nøme ndigu, nandí gini-poubám, vøpakhaez. Nøme ndigu, gèqaqabám. Neka nøme ndigu, nakhag kaiyá gini-zitagám. Nøme ndigu, ndabua eqeieqei mbaín. Ndigu sip o naningus ngusum mba ndø-usupám. Nøme ndigu zenda-zenda mbá neka yage soqaín segendapát, ezoqa matev soqøsoqa vøzø-matønumam. ³⁸ Nøme ndigu, khoev mbaín. Leg-av manqei neka manqei pøpotap-té sege-okhoám, nandi nqa o manqei ozap-te vøyageapam. Ezoqa nøme, nqanek manqei-qape-te ngiyage, ndigu eqeieqei mbá, ezoqa av ngi:gu, ti namba ti:yagat.

³⁹ Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ndego eqeieqei me:zæbám. Geté ndigu ekezan, matev ndapeáv, av

---

11:35 11:35 1 King 17:17-24; 2 King 4:25-37   **11:36** 11:36 1 King 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6   **11:37** 11:37 2 Chr 24:21

Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. ⁴⁰ Zapa ndógo, matev ndógo, Mbumbukiam ni nonqo gepóoa, ndógo ùnime:-lòvú, av bugukhokhof qægoam. Yaq nakémbá, ndigu ni namba, khæ zí-ndaføyamba-én.

12

Ni Yesu mba bizimbo-mataváp, viniv tønifakhanumat

¹ Nginik ezoqa ate ndi:gu, ni andé ozoz me me:khøogønát, neka unimanqatin matev-qa yaq-te ngi:nømëndim. Yaq nakémbá, matev ate ndægo é-bizi-vingitáv, ndógo ni unimanqatin-te nqa-tokonat, neka manqa-zapazapa ate ndægo, ndógo ni nakhamas-te ande ka me ndizi:-ndapem. Yaq fifingiap-te, niqa megemege-te nqo:go, sizi-bøitít. Ni bizimø-vøún. ² Niqa bøi, Yesu-te mbá qabenø-føgakhát. Ndego niqa unimanqatin matev-qa zápa. Te mokho-te, ni iziz sizimø-khanøzém. Tae mutui-te gitøkewem, ndego nqosøgeap sège-eqá, neka até mivi matév-a, gimbo-etøomem, vøndap. Zapa ndógo, ndego é-møndæ-otév, vaev-te, Mbumbukiam khanakhanakh mbó-etoám. Yaq ndego Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vømøqom.

³ Zo Yesu mbomataváp. Manqa-zapa-us ezoqam, mivi gimbo-etoumat neka matev soqøsoqa vømbō-matønumat, ndego sègendáp. Yaq nakémbá, zo baza bezøpøs neka møvøúz.

Viniv tønifakhanumat, ndógo Mbumbukiam ni gè:gugund

⁴ Zoqa nõfe-te, manqa-zapa namba, zoqa kouk waeveáv, vozõ-pakhaez. ⁵ Geté zo mbõni zõvaév. Gê, zo Mbumbukiam-qa manqat gezømbó-navøem, ndego zo ndezø-manqate, zo tegi nakheis ndozogo, av nqægo?

“Noge yo, qo Evezøza-qa guguna manqat betaqambo-qàsí:v.

Neka ndøvõúq, ndego qo teqaponqom.

⁶ Zapa ndõgo, ezoqa ndigu, Evezøza kuku ndømbogo ti-te, ndigu gèguguzá, neka yaq-fia nqosøgeap zø-etoamín, ndigu ekeza nakheis ndezæza.”

⁷ Yaq nakémbá, viniv matev tõzø-fakhanumat, zo sège-eqatét. Zapa ndõgo, ta matev mokho-te ndõgo, Mbumbukiam zo gèguguzá. Ndõgo zo áv qane-zømesím nqægo: Zo Mbumbukiam-gí nakheis. Gê, nakheis tígu, eve gugubumav ndigu? Mbaín. ⁸ Zo zøve guguzaeav tõgoat, av nakheis nõme nde:guguzá, yaq zo uni ekeza nakheis-ín mbá. Zo andé mambe nakheis. ⁹ Nigi manqei-qape tat-za, ni mõndø-gugumbumám, yaq ni vizizø-vizupam. Yaq nakémbá, nigi Tat, ndego yan-te ngo:go, ni teqa mokho-te, nõme mba bizu:gú. Av tizi:gonem, ni khandi zíndapém. ¹⁰ Nigi manqei-qape tat-za, ni áv tini-gugumbumám, av ekezan eqeieqei gi:vewam. Khøuwa andé khapémbá. Geté Mbumbukiam mõndæ-otév, gekha matev eqeieqei, ni-te. Ndego ni ngeguguna, ni tõke-qa nigú. Yaq ni ndaføyamba tábizi:gú, av ekezan nde:go. ¹¹ Ezoqa teguguq, ta khøuwa-te ndõgo, qo

12:5 12:5-6 Prov 3:11-12; Job 5:17; Veve 3:19   **12:7** 12:7 Deut 8:5

12:11 12:11 Zems 3:17-18

khanakhanakh mbaín. Ndøgo mbøni nqosøgeap-ús. Geté vaev-te, ndigu mokho zófakhán, gunguna manqat gindapem. Tiqa yage sambi-ús neka ndaføyamba-qapé segégoát.

Ni bazaføgakh bizi-asazét, Klisten matev-te

¹² Yaq nakémbá, zo pingi qazø-wauwauam, neka manazap vøzø-soqøsoqoam, zo bazaføgakh nango, vø-asáz. ¹³ Neka ndø-onimít. Geté ndaføyambá sege-apét. Soqáin ndøgo, gømig ndigu, gizø-wauwau-ezam, ate nonqo tizømbe-qambunim. Geté nqawa bèzø-eqeieqei-éz.

¹⁴ Zo bazaføgakh ndø-asazét. Ezoqa ewaqape namba, sambi matev-té qayagé, neka āv tøneyagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, av nqægo yageav tøgoat, ndego Evezøza gé-ometák. ¹⁵ Zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam-qa kuku matev zita tözøte-wuøem. Neka soqáin ndøgo, zo mokhote, ande gigiap khaqáin-qape me vøefakhān-a, vøpanqavøēm, yaq zo Klisten bawan ezoqam kopoav vøngiæzō. ¹⁶ Zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo ezoqa nøme, mambe tözøte-okhoat o Isao-qa tözøte-qeivim, ndego Mbumbukiam zita ge:wuao. Ndego Isao, yo-khøuwá. Yaq tege eve tumulawaqape-evin, ndego ambá zenda mbøevein, vømbō-guligulimin. Geté Isao gèmbøeqasí. Yaq ta matev ndøgo, gèwí. Eveqase mbo-etoám. Lou zapayá gembøe-etoám. ¹⁷ Zo møzøte-zøtéz. Vaev-te, ndego møndømbo-poé, amba eve-qa guliguli matev tendapin. Geté eve, āv gembøe-ein nqægo,

“Nakhoa mbaín, toqondap.” Yaq Isao sègevín. Ndego poev ùni mbøemát, eve-qa guliguli matev tendapín. Geté nakhoa mbaín, matev nango vøe-enēnd, ndøgo gematanam.

Ni Zayon manqei pøyat-té qazinø-fakhán, ambá ndøgo, Sainai olol-tē qazinø-fakhān

¹⁸ Zo Mbumbukiam qazøte-zøtez, zo ambá av nqægo, Sainai olol-tē qazonø-fakhāz, av Izlael ezoqam gi:fakhaz, Mbumbukiam Mozes guguna manqat gembo-etoam. Ta olol ndøgo, manqei-qape olól. Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu olol wageap-us ndøqeivím, neka bøivun vøzø-bøi, neka mbe vøzøfakhan. Møe-ús. ¹⁹ Kipi wag kandambaqape zøwagát neka manqa wag vøzø-manqatat. Izlael ezoqam nqanek manqa wag giyogem, ndigu møe kandambá. Yaq ndigu Mozes āv gimbøe-viømém nqægo, “Mbumbukiam manqat kopo nøme be-manqáté.” ²⁰ Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndigu āv gezømbe-eín nqægo, “Gekha gigiāp ndøgo, olol tøkhanaz, ndøgo løvøte beqeív, oskiá ndøgo, ezoqam o søvakha gigiap tigoat. Nandí giabiti-pouzá, løvøte bēqeivim.” Yaq ti-te ndigu, nqanek manqat khāpumu-føgákh. ²¹ Matev ndøgo giqeivim, olol-te qafakhan, ndigu møe kandambá gigonem. Até Mozés-a, āv gene-eín nqægo, “No møe kandambá. Kha sùgunumbu-wageapét.”

²² Geté zo viní. Zo ambá av nqægo, Sainai olol-tē qazonø-fakhāz. Geté zo Zayon manqei poyat-té qazonø-fakház. Zo khandi Mbumbukiam-qá

Zelusalem taon-té qazomø-fakház, yan-te nqo:go. Zo ndógo tozomø-fakház, ma enzol ezoqam taosen-taosen, khanakhanakh-us ndimøvøza. ²³ Zo Mbumbukiam-gi nakheis-qá møvøna-té qazomø-fakház. Nginik ezoqam, andé Mbumbukiam-gi nakhei bugukhokhof qaniap me me:gó, zo namba. Neka zoqa iziz, yan-té qano-peawáp. Neka zo Mbumbukiam-té qazonø-fakház, ndego ezoqa ewaqape-qa manqa ovøyam te-ewag. Neka zo ndógo tozomø-fakház, ma ndigu ezoqa mbomømboma gi:goam, ndigu Mbumbukiam ge-ndaføyamba-ez, tigi nqova ndakin te namba ndigu. ²⁴ Zo Yesu-té qazonø-fakház, te mokho-te, Mbumbukiam ezoqa namba, poev ndakinak ge-unimanqatin. Neka zo ndógo tozomø-fakház, ma zo ande teqa kouk me gizømbo-pomoyam. Ta kouk-qa manqat, Eibol-qa kouk-qa manqat, ùnime:løvuám. Ndøgo ambá av nqægo, yaq-fia tawat-qa ndø-akhayám. Geté ndøgo ni manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-té qanimbi-manqaté.

²⁵ Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Zo ndego ndøsanqàwé, ndemanqate. Ndigu ezoqam, ndego gisanqawam, ndego nqanek manqei-qape-te gegugubam, yaq-fia møndø-ndapém, leg-av manqei-te gipakhaetat. Yaq ni yaq-fia nøme mba zióndapém, ni ndego zita tizi-wuowem, ndego yan-te ndenindo-manqate. ²⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, manqei ndøkukuvøém, Mbumbukiam-qa manqa wag zapaya. Geté ndakin khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa āv genevé nqægo, “No manqei nqawá qatø-kukugím. Geté manqei-

---

12:24 12:24 Iblu 8:6; Gen 4:10   **12:25** 12:25 Iblu 2:1-3; 10:26-29

12:26 12:26 Hag 2:6

qape mbá mbá. Até yán-a, sətumú-kukugím.”
²⁷ Mbumbukiam ge-ein av nqægo, ndego manqei nqawa tekukugim, taqa manqa mokho nqáneq: Gigiap ate nqægo, ndego gekhakheinam, segé-kukugím, vømø-soqøsoqoām. Ndego tenégó ndógo: Yaq vaev gigiap sa ndógo tógoát, ndøgo kukuvøem kopømba mbaín tøgoat.

²⁸ Ni Mbumbukiam-qá megeat matev-té qaz-inø-ón. Yaq ndøgo kopømba mbaín, tøkukuvøem, vøsoqā. Yaq nakémbá. Ni ike manqat zimbó-manqatát, neka teqa iz vizí-eqatāt. Vizap-ús neka møe-ús. Yaq ndego khanakhanakh betēndap. ²⁹ Ni yà bizimbo-mataváp. Nigi Mbumbukiam andé gøina wageap me me:gó. Gigiap ate nqægo, segé-sonqotáv.

13

Klisten yage eqieqei-qa yaq-te

¹ Zo yaqyaq-a, kuku matev até bezøgó. Zapa ndógo, zo Keliso mokho-te, evenáp. ² Ezoqa nøme khoev sozozø-manqatát. Zo bezømbø-qàsí:v. Ezoqa nøme ndigu, matev av gi:matønumam ndægo, ndigu khoev, enzol ezoqam zømanqatám. Geté ndigu ekezan zøtezateáv. ³ Ezoqam ndigu, Keliso zapaya, ndimbula-te ndu:nqeitøzat, zo manqa matev bezømbø-nàvøém. Geté zo ndigu āv qazozømbé-tøké, av zo zøkezan, amba ndimbula-te tøzøte-gonin. Neka ezoqam ndigu, tiqa unimanqatin matev zapaya, nqosøgeap ndi-upøgim, āv qazozømbé-tøké, av zo zøkeza kha-te, amba nqosøgeap tozombø-yogein.

12:29 12:29 Deut 4:24; 9:3   **13:2** 13:2 Lom 12:13; Gen 18:1-8; 19:1-3

⁴ Nøkenøkem matev, zo ezoqa ewaqape, gèmbovizáp. Zo yaqyaq-a, ùnime:-unimanqatinát. Ezoqa vini-te, khokho ndø-ðkhó. Mbumbukiam yaq-fia ndótá, ti-te ndigu, mambe ndi:-okho neka nøkenøkem matev ndingi:wat.

⁵ Zo moni-te poev khapé bezømbe-ðkhó. Geté zo āv qane-mataváp, “Gigiap ság, nqanigu.” Zapa ndógo, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, “No nóqøuvaqák. Neka qo genømbó-navøemák.” ⁶ Yaq nakémbá, ni kha føgakh-mbá, neka ni āv qazi-manqaté nqægo, “Noge tøke ezoqam, Evezøzá.

No møe nógoák.

Gê, ezoqa gekhā nømatanām?”

Yesu Keliso enendatáv

⁷ Zogi megetapak, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat gi:zømesimam, zozó-matavupát, ndigu atema vaev-te, ande āv kiniyagam. Zo Mbumbukiam āv tønne-unimanqatinát. ⁸ Yesu Keliso enendatáv. Ndego até kopó, nømøkhaiyā, neka nqægō neka megemege-te ndo:go, miavmiav.

⁹ Ezoqa ndigu, tiqa khokho nømendim matev vinivinimba mokho-te, zo nakhoa vini-te itubam-qa ndizøgo, zótáké. Ezoqam-qa Klisten matev, Mbumbukiam-qá kuku matév qabezømbe-føgákh. Qanimav av nqægo. Ambá ndøgo, lou loge khafeap matev ndimbopaev. Matev av nqægo, ezoqa gezó-tøkeák.

Etoam matev eqeieqi-qa yaq-te, av Mbumbukiam ndømbøe-poev

10 Ni Klisten ezoqam, ni andé sɔvakha gigiap lɔvusam nonqo me nimbigú. Geté ndigu ezoqam, ndigu sɔvakha lɔvusam sasae zua ndigu, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu kopɔmba mbaín, nqanek sɔvakha tilog.* 11 Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, ndego kouwat uni khafeap-qape mokho-te, sɔvakha gigiap-qa kouk mba ndø-upɔgimatún, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya. Geté sɔvakha ndøgo, manqei viní gimø-taemín, vømø-pakhakh-in. Bavokhó, ambá ndøgo, ma ezoqa ndi:sokhoe. 12 Yesu-qa yaq-te, até kopó. Até ndegó-a, taon bavokhó gemønaním. Yaq teqa kouk, ezoqa bemē-Mbumbukiam-gi-iz. 13 Yaq nakémbá, ni andé taon bavokhó qabizinø-niáv, neka Yesu namba, mivi áv qazimí-ndapém, av ndego mivi ge:ndap. 14 Zapa ndøgo, nqanek manqei-qape-te, ni taon mbaín, oskia tɔgoat. Geté ni ta taon ndøgo tizimbo-vawét, megemege-te ndo:go, tɔgeav. 15 Yaq nakémbá, ni Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa iz, oskia bizi-eqawát. Ndøgo andé niqá sɔvakha lɔvusam matév, te-te. Yaq ta etoam matev mokho-te, ni áv qazi-unimanqatintét nqægo: Yesu nigí Evezøzá. 16 Zo matev eqeieqei matanam neka tøkeam matev,

* **13:10** 13:10 Nqanek yaya etæ manqát. Niqa sɔvakha gigiap lɔvusam nonqo, Yesu-qa tae mutuí, ndøgo niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo genanim. Geté ezoqam ndigu, Yesu unimanqatinteav ndigu, neka tiqa manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-te, sɔvakha lɔvusam sasae-te zua ndo:taza, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu Yesu-qa matev kopɔmba mbaín, tɔzøtøke.

13:11 13:11 Lev 16:27   **13:12** 13:12 Zion 19:17   **13:13** 13:13 Iblu 12:2   **13:14** 13:14 Iblu 11:10, 16; 12:22   **13:15** 13:15 Psal 50:14, 23   **13:16** 13:16 Filip 4:18

yaqyaq-a, bezømbo-nàvøém. Matev av nqægo, andé Mbumbukiam-te etoam matév. Yaq ndego gèmbøe-khaneát.

Megetapak-qa manqat, o-mba bizio-ndapé

¹⁷ Zogi megetapak-qa manqat, o-mba mo:ndapé neka matev āv tønégó, av ndigu ndizømbe-manqate. Ndigu zo gèzø-keogé. Yaq vaev-te, ndigu manqa bèmø-ovøemém, Mbumbukiam-te, tiqa sasae-qa yaq-te, zo mokho-te ngigut. Zo tiqa manqat o-mba tozoto-ndapat, yaq ndigu nqanek sasae khanakhanakh-us ndógót. Geté zo goneav tozogoat, yaq ndigu sasae mbøni nqosøgeap-us ndógót. Yaq ndøgo ambá soqáin zo-te.

¹⁸ Zo ni gñindu-guligulím. Ni āv qati-unimanqatinát nqægo: Ni manqa-zapa mbáin, niqa mbøni-te nqøugu. Geté ni khøuwa kopoav, matev qanimav matanam-qa nimbogó. ¹⁹ No zo guligulim-qa, nøme mba nqáneq qazømbegó: No Mbumbukiam nakhamas-te, nango tèabetønde-khofotán zo-te.

Guliguli manqat, Klisten ezoqam-qa yaq-te

²⁰ No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam, ndego ni sambu ndini-etoam neka nigi Evezøza Yesu løvøte-te gendo-khandi:v, ndego ni ande sip keoge ezoqa kandambaqape me ndinimbi-keoge, neka teqa kouk mokho-te, ezoqa namba poev ndakinak ge-unimanqatin, ndøgo miavmiav ndøgo, ²¹ ndego Mbumbukiam, zo yà bezøtøkeé. Yaq zo kopømbaqapé, matev egeieqei ate ndægo zómatønumát, av ndego poev ndømbøego. Yesu

Keliso mokho-te, Mbumbukiam ni mokho-te matev ate ndægo bematanám, av ndego ndømbøe-khaneat. Keliso-qa iz, miavmiav, bèto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Væv manqat

²² Nøfuap! No ngazø-pouwe. Zo nqanek zita tøpøzu manqat, vøndapém. Nqanek pepa, no zo qazø-peaumavun, sekeqapé mbá. ²³ Zo vøezøté: Nigi nøfu Timoti, ndimbula mokho-te gu:goam, møndø-fakhán. Ndego nakhamas mba tendowav, yaq no te namba nøtøndé-náv, zo vøezømēt.

²⁴ Niqa khaiya mboma manqat zomøzø-eín, zogi megetapak neka Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape ate nandi:gu. Nginik Itali manqei-ak, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

²⁵ Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát zo-te, zo ate ndøzøte:go.

**Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni
dialect of the Kuni-Boazi language of Papua New
Guinea
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples
Kuni-Boazi long Niugini**

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-04-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 Apr 2024 from source files dated 2 Apr 2024

f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f